

Program „Zwiedzaj i pracuj” jako szczególna podstawa wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

*“The Work and Travel” Programme
as the particular legal basis for performing work
in the Republic of Poland*

Daniel Rejowski, Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji

STRESZCZENIE

Program „Zwiedzaj i pracuj” jest formą współpracy bilateralnej pomiędzy państwami. Dotychczas państwo polskie podpisało umowy z czterema państwami: Nową Zelandią, Australią, Japonią oraz Tajwanem. Program jest skierowany do młodych ludzi, którzy chcieliby spędzić wakacje w Polsce. Zaletą programu jest przyznanie wizy na preferencyjnych warunkach, a także możliwość wykonywania pracy podczas pobytu w państwie przyjmującym w celu uzupełnienia środków finansowych. Program umożliwia poznanie kultury, społeczeństwa, języka i tradycji państwa przyjmującego.

Słowa kluczowe: program, zwiedzaj, pracuj, praca, cudzoziemcy.

“The Work and Travel” Programme (Work and Holiday) is a form of bilateral collaboration between states. So far, the Republic of Poland has signed agreements with the countries as follows: New Zealand, Australia, Japan and Taiwan. The programme is intended for young people, who are going to spend their holidays in Poland. It enables a legal stay in Poland with the possibility of performing work in order to supply financial resources for the period of staying. It gives also the opportunity to find out more about the culture, society, language and tradition of the host country.

Keywords: work, travel, holiday, programme, foreigners.

ABSTRACT

Wstęp

Możliwość świadczenia pracy, a także dostępność krajowego rynku pracy dla cudzoziemców stanowi nieodmiennie istotny obszar zainteresowania państwa. Regułą w tym zakresie jest, że państwa reglamentują wykonywanie pracy przez cudzoziemców, ustanawiając przepisy mające na celu ochronę rynku i rodzimych pracowników poprzez ograniczenie możliwości świadczenia pracy przez cudzoziemców oraz wprowadzanie dla nich różnorodnych wymogów szczególnych. Obcokrajowiec, przed podjęciem legalnej pracy, musi zatem spełnić szereg kryteriów, aby móc w obcym państwie podjąć zatrudnienie. Jednakże należy zauważyć, że istnieją przypadki, kiedy państwa przyznają określonym cudzoziemcom przywileje, mające ułatwić im podjęcie zatrudnienia, a nawet zachęcić ich do wykonywania pracy na swym terytorium.

Regulacje dotyczące wykonywanie pracy przez cudzoziemców na terenie Rzeczypospolitej Polskiej są złożone i nacechowane różnorodnością uwarunkowań politycznych, społecznych i gospodarczych. Analizując sytuację cudzoziemców pragnących zatrudnić się na terytorium RP, w pierwszej kolejności należy wyróżnić dwie grupy potencjalnych pracowników będących cudzoziemcami: obywateli z państw

członkowskich Unii Europejskiej¹ oraz z tzw. krajów trzecich (tj. z państw, które nie są członkami Unii Europejskiej).

Zgodnie z artykułem 45 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 326 z 2012 r. s. 1), a także orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, obywatele państw UE posiadający status pracowników oraz członkowie ich rodzin korzystają ze swobody przepływu pracowników, która obejmuje m.in. zakaz wszelkiej dyskryminacji ze względu na ich przynależność państwową w zakresie zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy, przynajmniej tym pracownikom prawo ubiegania się o rzeczywiście oferowane miejsca pracy, a także prawo swobodnego przemieszczania się w tym celu po terytorium państw członkowskich oraz przebywania w jednym z państw członkowskich w celu podjęcia pracy, zgodnie z przepisami tego państwa (Skupień 2013: 109-116).

Jednakże tak daleko idące uprawnienia mają zastosowanie jedynie do obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej. Cudzoziemcy posiadający obywatelstwo państw

¹ Z uprawnień państw członkowskich UE korzystają także kraje Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu oraz Konfederacja Szwajcarska. Umowy stowarzyszeniowe zawierane z krajami kandydującymi mogą przyznawać określone przywileje – jednak w o wiele mniejszym stopniu uprzywilejowania – obywatelom tych państw.

trzecich nie korzystają z podniesionych powyżej przywilejów. Ich sytuacja jest regulowana przez prawo krajowe, a możliwość wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlega reglamentacji. Podstawowe akty prawa mające zastosowanie do cudzoziemców z państw trzecich to Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645 ze zm.; dalej: u.p.z.) oraz Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach (Dz.U. poz. 1650 ze zm.).

Artykuł 87 u.p.z. stanowi, w jakich przypadkach cudzoziemiec może wykonywać pracę na terytorium RP. Co do zasady, w celu wykonywania pracy w Polsce, cudzoziemiec winien spełniać dwa warunki: legalnie przebywać na terenie RP, w szczególności na podstawie wizy, oraz uzyskać zezwolenie na pracę. Zezwolenie na pracę stanowi formę reglamentacji dostępu do rynku pracy, która umożliwia organom administracji publicznej kontrolę nad podejmowaniem pracy przez cudzoziemców (Drabek 2011: 505 i następne). Inną podstawą do zatrudnienia na terenie RP jest uzyskanie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę (artykuł 114 i następne ustawy o cudzoziemcach).

W tym miejscu można zauważyć, że istnieją przypadki, w których państwa ustanawiają preferencyjne reguły traktowania grup cudzoziemców spełniających określone kryteria, w szczególności dotyczące pochodzenia cudzoziemców z określonych państw. Na gruncie porządku prawnego obowiązującego w Polsce wskazać można, na zasadzie przykładu, że na podstawie § 1 punkt 20 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 roku w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. poz. 588), zwolnieni z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę – po spełnieniu określonych w podnoszonym unormowaniu wymogów – są obywatele Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy.

Dalej zaś, w płaszczyźnie preferencyjnych reguł traktowania cudzoziemców przez państwo polskie, stwierdzić należy, że ułatwienia w podejmowaniu zatrudnienia na terytorium RP, w tym także uzyskiwaniu wizy, mogą przewidywać również umowy międzynarodowe. Takie udogodnienia przewiduje program „Zwiedzaj i pracuj” („*Work and Travel*”, „*Work and Holiday*”), na który składają się umowy bilateralne zawierane przez Polskę z państwami trzecimi. Obywatele stron umów międzynarodowych uczestniczących w programie otrzymują w ich wyniku sposobność do uzyskania wizy uprawniającej do pobytu w danym państwie w celach wakacyjnych i turystycznych, natomiast możliwość podjęcia pracy pozwala im na uzupełnienie środków finansowych podczas pobytu i przeznaczenie ich na główny cel wyjazdu.

Założenia i cel programu

„Zwiedzaj i pracuj”

Program „Zwiedzaj i pracuj” jest adresowany do młodych osób posiadających obywatelstwo państw, które zawarły z Rzeczypospolitą Polską odpowiednie umowy międzynarodowe. Główną ideą programu „Zwiedzaj i pracuj” jest połączenie wypoczynku z pracą zarobkową. Program ma umożliwić cudzoziemcom legalny pobyt na terytorium RP oraz dać możliwość do poznania tradycji, społeczeństwa i języka polskiego.

Zasadniczo cel pobytu cudzoziemców w ramach programu ma charakter turystyczny i wypoczynkowy. Uczestnicy programu mogą spędzić w Polsce do 12 miesięcy kalendarzowych w celu lepszego poznania polskiej kultury, a także zwiedzania i podróżowania po kraju.

Możliwość podjęcia pracy zarobkowej ma zasadniczo drugorzędny charakter i nie może stanowić nadrzędnego celu wizyty. Połączenie zatrudnienia ze zwiedzaniem ma przede wszystkim zagwarantować uczestnikom programu możliwość do uzupełnienia środków finansowych, które będą mogły zostać przeznaczone na podróże, bieżące utrzymanie i wypoczynek w kraju przyjmującym. Praca świadczona w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj” na terytorium RP podlega ograniczeniom i reglamentacji ze względu na możliwość wykorzystywania programu do obchodzenia odpowiednich przepisów imigracyjnych. Z drugiej strony, w umowach i porozumieniach kształtujących uprawnienia cudzoziemców w programie, jasno rysuje się przyznanie przywilejów, mających za zadanie ułatwienie uczestnikom programu realizację zasadniczego – turystycznego i kulturoznawczego – celu ich wizyty, jak chociażby omawiane już uprzednio zwolnienie z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę.

W umowach i porozumieniach definiujących program „Zwiedzaj i pracuj” znajdują się także klauzule prawne, które umożliwiają państwu przyjmującemu kontrolę rzeczywistego celu i warunków pobytu. I tak państwo polskie zachowuje prawo do odmowy wjazdu uczestnikowi programu, a także prawo wydalenia takiej osoby m.in. w przypadku, gdy narusza zasady porozumienia albo przebywa na terenie państwa w celu innym niż wypoczynkowy i kulturoznawczy.

Podstawy prawne funkcjonowania programu „Zwiedzaj i pracuj”

Obecnie Rzeczypospolita Polska zawarła umowy międzynarodowe i porozumienia dotyczące programu „Zwiedzaj i pracuj” z czterema państwami: Nową Zelandią, Australią, Japonią i Tajwanem. Współpraca z Nową Zelandią jest wy-

konywana w oparciu o umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj” (ang. „*Working Holiday Scheme*”) podpisaną w Warszawie dnia 9 maja 2008 roku (Dz.U. z 2010 r. nr 70, poz. 449) oraz porozumienie wykonawcze między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii dotyczące umowy w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj” między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii, podpisane w Warszawie dnia 18 listopada 2009 roku (Dz.U. z 2010 r. nr 70, poz. 451). Współpraca z Australią przebiega na podstawie porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Związku Australijskiego w sprawie wydawania wiz uczestnikom Programu „Zwiedzaj i Pracuj”, podpisanego w Warszawie dnia 28 marca 2014 roku (M.P. z 2014 r. poz. 872), a z Japonią – w oparciu o porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Japonii w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj”, podpisanym w Tokio dnia 27 lutego 2015 roku (M.P. 2015 r. poz. 998). Współpraca z Tajwanem odbywa się na podstawie porozumienia między Warszawskim Biurem Handlowym w Tajpej a Biurem Gospodarczo-Kulturalnym Tajpej w Warszawie, w sprawie programu wymiany kulturalno-edukacyjnej dla osób młodych (dalej: porozumienie z Tajwanem), które to porozumienie obowiązuje od 1 grudnia 2014 roku².

Warunki uczestnictwa w programie

Nie istnieją ogólne warunki udziału w programie „Zwiedzaj i pracuj”. Program kształtują *de facto* i *de iure* osobne, jednostkowe umowy, zawarte przez Rzeczpospolitą Polską z czterema różnymi państwami. Każdorazowe warunki uczestnictwa w programie, a tym samym zasady pobytu w państwie przyjmującym i wykonywania w nim pracy zależą od poszczególnych umów lub porozumień, uzupełnionych o przepisy państwa przyjmującego. Jednakże ze względu na podobieństwo klauzul umownych i ich struktury można pokusić się o wskazanie generalnych cech charakteryzujących umowy zawierane w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”.

² Ze względu na uwarunkowania polityczne i historyczne, tj. konflikt pomiędzy Chińską Republiką Ludową oraz Republiką Chińską (Tajwanem), dane państwo może utrzymywać oficjalne stosunki dyplomatyczne tylko z jednym z wymienionych państw (polityka jednych Chin). Uznanie jednego z nich powoduje zerwanie stosunków przez drugie państwo. Dlatego państwa tworzą w kraju, z którym nie utrzymują oficjalnych stosunków, *quasi* misje dyplomatyczne. Od 1949 roku Polska utrzymuje oficjalne stosunki dyplomatyczne z Chińską Republiką Ludową, natomiast interesy Polski w relacjach z Tajwanem faktycznie realizuje Warszawskie Biuro Handlowe w Tajpej.

Na wstępie należy wskazać, że liczba wiz udzielanych w ramach programu jest limitowana. W poszczególnych porozumieniach zostały określone górne granice liczby uczestników, którzy każdego roku mogą wziąć udział w programie. Z tego powodu, po wyczerpaniu liczby wiz wynikających z umów, dana edycja programu „Zwiedzaj i pracuj” jest zamykana, a wszystkie osoby wnoszące o udzielenie wizy w ramach programu, po przekroczeniu przez swój kraj pochodzenia określonego limitu, otrzymują decyzję odmowną. Limity dla obywateli poszczególnych państw wynoszą: dla obywateli Nowej Zelandii – 100 wiz, dla obywateli Australii – 200 wiz, dla obywateli Tajwanu – 200 wiz, natomiast górny pułap wiz, które mogą zostać przyznane obywatelom Japonii, corocznie jest uzgadniany pomiędzy stronami porozumienia.

O udział w programie mogą ubiegać się osoby, które w momencie składania wniosku ukończyły 18 lat, ale nie ukończyły jeszcze 30 lat (albo 31 lat – obywatele Australii). Nie powinny im towarzyszyć osoby pozostające na ich utrzymaniu albo od nich zależne (w szczególności dzieci). Powyższe kryteria świadczą o tym, że program „Zwiedzaj i pracuj” jest skierowany do ludzi młodych, którzy są zainteresowani poznaniem Polski i spędzeniem w niej wakacji. Dodatkowo obywatele Australii muszą spełnić przesłankę wykształcenia – tzn. powinni posiadać wykształcenie wyższe lub ukończyć przynajmniej dwa lata studiów licencjackich.

Osoby wnioskujące muszą spełnić kryteria określone w polskich przepisach imigracyjnych oraz przesłanki wynikające z zawartych umów i porozumień. W pierwszej kolejności aplikanci powinni posiadać ważny paszport spełniający wymagania formalne określone w umowach, a także wnieść stosowne opłaty (porozumienie z Japonią zawiera zwolnienie dla cudzoziemców z opłaty wizowej). Wnioskujący muszą dalej spełnić kryteria zdrowotne, określone w odrębnych przepisach prawnych, a także wykupić ubezpieczenie zdrowotne na czas pobytu za granicą. Osoby biorące udział w programie powinny również posiadać bilet powrotny lub wystarczające środki, aby taki bilet móc nabyć. Wynika to z idei zapobiegania sytuacjom pozostania osób objętych preferencyjnymi unormowaniami w państwie przyjmującym po wygaśnięciu podstaw obowiązywania norm preferencyjnych. Kolejnym warunkiem przyznania wizy w ramach programu jest posiadanie wystarczających środków na przebywanie w Polsce, w szczególności na początku pobytu, gdyż w późniejszym okresie brakujące środki będzie można uzyskać poprzez wykonywanie pracy w państwie przyjmującym.

Jak zostało wcześniej wskazane, zasadniczym celem udziału w programie musi być pobyt wypoczynkowy (bądź kulturalno-edukacyjny, jak stanowi porozumienie zawarte z Tajwanem). W przypadku innego celu głównego pobytu, takiego jak pobieranie nauki, wykonywanie (tylko) pracy,

państwo przyjmujące odmówi wydania wizen, a w przypadku jej przyznania może odmówić takiej osobie wjazdu lub ją wydalic z swego terytorium, jezeli ta okolicznosc stala sie jawna w okresie pozniejszym. Taka sytuacja stanowilaby bowiem „obejscie” przepisow imigracyjnych, w szczegolnosci zawartych w Ustawie o cudzoziemcach i Ustawie o promocji zatrudnienia. W tych przypadkach cudzoziemcy powinni wystapic o wizen i stosowne pozwolenia na ogolnych warunkach, a nie korzystac z ulatwień w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”.

Ostatnim zalozeniem jest zasada jednokrotnosci partycypacji w programie. Oznacza ona, iz zgodnie z warunkami okreslonymi w umowach i porozumieniach, aplikant nie mogl dotychczas brac udzialu w programie „Zwiedzaj i pracuj” i uzyskac w jego ramach wizen uprawniajacej do przebywania i pracy w okreslonym państwie. Tym samym jezeli cudzoziemiec, ktory juzbral udzial w programie, bedzie chcial w przyszlosci odwiedzic Polske, to nie bedzie mogl skorzystac z norm preferencyjnych w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”, tylko bedzie zobligowany o ubieganie sie o wizen na zasadach ogolnych.

Warunek jednokrotnosci partycypacji w programie nie zostal wprost wyartykulowany w umowie laczonej Polske z Nowa Zelandia. Jednakze biorac pod uwage cel umowy, trzeba wskazac, ze wielokrotne wnioskowanie o przyznanie wizen w ramach wymienionej umowy moze, czy wręcz powinno, zostac uznane za probe obejscia przepisow imigracyjnych, co powinno skutkowac wydaniem decyzji o odmowie udzielenia wizen takiemu aplikantowi w ramach programu.

Zasady pobytu, podejmowania zatrudnienia i inne ograniczenia

Cudzoziemcy, ktoryzy uzyskali wizen w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”, moga przebywac na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres 12 miesiacy od dnia wjazdu. W tym okresie sa obowiazani do przestrzegania wszelkich norm prawnych okreslonych w aktach powszechnie obowiazujacych, a takze wynikajacych z umow lub porozumien, na podstawie ktorych moga przebywac w Polsce.

Wiza udzielana w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj” to wiza krajowa, ktora upowaznia cudzoziemca do pobytu na terenie Polski przez maksymalnie 12 miesiacy. Na podstawie unormowan ogolnych wiza ta upowaznia uczestnikow programu rowniez do przebywania w strefie Schengen przez 90 dni w kazdym okresie 180 dni, bez uzyskiwania wizen innego państwa czlonkowskiego tej strefy.

W związku z glównym celem programu, jakim jest pobyt wypoczynkowy lub kulturoznawczy, umowy i porozu-

mienia zawarte z poszczególnymi państwami zawieraja zasady podejmowania zatrudnienia i świadczenia pracy przez cudzoziemców, a takze inne ograniczenia, w szczegolnosci dotyczace mozliwosci podjecia nauki.

Przepisy charakteryzowanych umow i porozumien ustanawiaja ograniczenie okresu zatrudnienia u danego pracodawcy. Świadczenie pracy jest w zasadzie ograniczone do kilku miesiacy. Obywatele Nowej Zelandii nie moga pracowac u jednego pracodawcy dluzej niz 3 miesiace. Natomiast okres pracy obywateli Australii nie moze przekroczyc 6 miesiacy, z tym ze moga oni wnioskowac o wydanie zgody na przedluzenie tego okresu. Z kolei, zgodnie z treścią porozumienia z Tajwanem, okres pracy w ogolnosci nie moze przekroczyc 6 miesiacy. Porozumienie zawarte z Japonia nie zawiera podobnych ograniczen. Jednak artykul 3 wymienionego porozumienia stanowi, ze zatrudnienie powinno miec „charakter dodatkowy w stosunku do pobytu wypoczynkowego”, a takze doprecyzowuje, iz zatrudnienie winno byc podejmowane „w celu uzupelnienia zasobow finansowych przeznaczonych na podroz”.

Umowy i porozumienia w omawianej materii nie wskazuja formy prawnej, w jakiej powinno nastepowac zatrudnienie cudzoziemców. Jednakze, jak zostalo wspomniane wczesniej, wykonywanie pracy ma charakter drugorzędny i dodatkowy. W pierwszej kolejnosci uczestnicy programu powinni poswiacac czas spedyzony w Polsce na wypoczynek, poznawanie kultury, turystyke, itp. Dlatego nalezy w tym miejscu wnioskowac, ze zatrudnienie w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj” nie moze miec charakteru stalogo. Z tego tez powodu definitywnie odrzucic nalezy mozliwosc zatrudnienia cudzoziemca na podstawie umowy o prace na czas nieokreslony, gdyz ta forma zatrudnienia pozostaje w sprzecznosci z celem programu, a takze z innymi kryteriami, jak m.in. ograniczenie czasu świadczenia pracy dla konkretnego pracodawcy.

Co do pozostalych form zatrudnienia raczej nie mozna zidentyfikowac przeszkod do ich stosowania, jednakze ze względu na czasowy i nietrwalý charakter świadczenia pracy dla polskiego pracodawcy przez cudzoziemca przebywajacego w Polsce, w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”, najwlasciwsze wydawaloby sie skorzystanie z form zatrudnienia niepracowniczego, tj. zatrudnienia opartego na postawach cywilnoprawnych, np. o umowe zlecenie lub umowe o dzieło (Musiala 2011: 16-21). Powyzsza forma zatrudnienia umozliwia pracodawcom unikniecia wysokich kosztow i zarazem poddawania stosunku prawnego kanonom wynikajacym z gwarancji przyznawanych przez prawo pracy pracownikom zatrudnionym w oparciu o umowe o prace (Seweryński 2002: 323-324).

Trzeba również zwrócić uwagę, że umowy i porozumienia dopuszczają jedynie możliwość świadczenia pracy przez cudzoziemca na rzecz pracodawcy. Program nie zezwala tym samym na wykonywanie działalności gospodarczej jako tzw. „samozatrudniony”. W umowach i porozumieniach nie zostały także ustanowione ograniczenia co do rodzaju pracy, jednakże należy pamiętać, że cudzoziemiec musi spełnić przesłanki wynikające z innych przepisów prawa państwa przyjmującego w przypadku zamiaru podjęcia pracy wymagającej potwierdzenia posiadanych kwalifikacji.

Generalnie praca powinna mieć charakter tymczasowy i stanowić element dodatkowy, który umożliwi cudzoziemcowi uzupełnienie brakujących środków finansowych w celu realizacji głównego, tj. turystycznego i wakacyjnego celu pobytu. Jeżeli właściwy organ dojdzie do wniosku, że udział w programie jest pozorny, a cel pobytu jest inny niż wynikający z umowy lub porozumienia albo cudzoziemiec nie przestrzega przepisów prawa obowiązującego w państwie przyjmującym, organ może nawet podjąć decyzję o wydaleniu uczestnika z kraju.

Zgodnie z artykułem 87 ustęp 2 punkt 9 u.p.z. umowy międzynarodowe mogą przewidywać wyłączenia z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę. Stosowne postanowienia zawierają umowy i porozumienia zawarte z Nową Zelandią, Japonią i Tajwanem. Tym samym uczestnicy programu „Zwiedzaj i pracuj” z wymienionych państw zostali zwolnieni z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę określonego w u.p.z.

Jednakże tego typu klauzuli brak jest w porozumieniu zawartym z Australią. Należy to – najprawdopodobniej – uznać za przeoczenie strony polskiej. Nie istnieją żadne argumenty, dlaczego sytuacja obywateli Australii miałaby zostać uregulowana w odmienny sposób niż cudzoziemców z pozostałych państw. Według założeń programu „Zwiedzaj i pracuj” zatrudnienie ma umożliwić cudzoziemcom uzupełnienie środków finansowych na utrzymanie w czasie pobytu w państwie przyjmującym. Zatrudnienie w ramach programu ma charakter czasowy i nie jest stałe, dlatego państwa ustanawiają przepisy ułatwiające podejmowanie zatrudnienia dla uczestników programu. Jednakże w konsekwencji braku zwolnienia obywateli Australii z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę, cudzoziemiec wraz z pracodawcą muszą podjąć środki w celu uzyskania stosownej decyzji administracyjnej. Jest to problematyczne ze względu na czas, w którym może trwać właściwe postępowanie administracyjne, a także fakt, że obywatel Australii przebywający w ramach programu w Polsce nie może pracować dłużej u jednego pracodawcy niż 6 miesięcy. Z tego wynika, że podczas swojego pobytu cudzo-

miem może być zmuszony nawet kilkakrotnie ubiegać się o stosowne zezwolenie. Czas poświęcony na regulowanie formalności prawnych mógłby zostać przeznaczony na realizację zasadniczego, wypoczynkowego celu pobytu.

Nie tylko zatrudnienie podlega ograniczeniu w ramach programu. Doznaje go również możliwość pobierania nauki. Obywatele Nowej Zelandii mogą zapisać się jedynie na jedno szkolenie lub kurs, trwający nie dłużej niż 3 miesiące. Z kolei obywatele Australii nie otrzymają zgody na podjęcie studiów lub szkoleń na okres dłuższy niż 4 miesiące. Czas przeznaczony na naukę uczestników programu z Tajwanu nie może przekroczyć 6 miesięcy. Porozumienie zawarte z Japonią nie zawiera żadnych klauzul w omawianym zakresie.

Powyższe ograniczenie ma uniemożliwić sytuację, w której cudzoziemcy obchodziliby właściwe przepisy imigracyjne, podejmując studia lub naukę w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj”, zamiast wystąpić o wydanie wizy na zasadach ogólnych państwa przyjmującego. Jednakże należy zwrócić uwagę, że restrykcje w niektórych przypadkach uznać należy za „idące zbyt daleko”. Uczestnik zapewne chciałby zapisać się chociażby na kurs językowy, a ograniczenia czasu trwania lub liczby kursów lub szkoleń, które może legalnie odbyć biorąc udział w programie, w rzeczywistości stanowią barierę m.in. w poznawaniu kultury i języka państwa przyjmującego. Trzeba pamiętać, że są to umowy bilateralne i ograniczenia z nich wynikające dotyczą również obywateli polskich wyjeżdżających do wymienionych państw uczestniczących w programie. Może to skutkować tym, że nie będą oni mogli chociażby legalnie podejmować nauki języka angielskiego w Australii lub Nowej Zelandii przez pełen czas pobytu.

Klauzule dotyczące podejmowania nauki w państwie przyjmującym tym bardziej można uznać za faktyczne bariery, że na użyte w umowach i porozumieniach terminy „szkolenie” i „kurs” składa się bardzo szeroki krąg desygnatów. Wyczerpują one wiele rodzajów aktywności, które uczestnik programu mógłby podjąć w państwie przyjmującym. W tym miejscu należy uznać za pożądane określenie przez strony porozumień, jakiego rodzaju „szkoleń” i „kursów” dotyczą ograniczenia wynikające z umów.

Cudzoziemiec nie otrzyma zgody na pozostanie lub przedłużenie pobytu w państwie przyjmującym na podstawie wizy wydanej w ramach programu „Zwiedzaj i pracuj” po okresie 12 miesięcy. Ponadto w trakcie pobytu cudzoziemcy nie mogą zmienić podstawy legalnego pobytu w państwie przyjmującym. Umowy i porozumienia zawierają przepisy prawne, które w szczególności mają za zadanie ułatwić readmisję cudzoziemców do państwa pochodzenia oraz egzekwowanie innych wzajemnych zobowiązań.

Dwustronność umów i porozumień konstytuujących program

Program „Zwiedzaj i pracuj” jest oparty na umowach bilateralnych zawieranych pomiędzy poszczególnymi państwami. Z tego powodu umowy i porozumienia umożliwiają nie tylko obywatelom Nowej Zelandii, Australii, Japonii i Tajwanu pobyt w celach turystycznych i wypoczynkowych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz podejmowanie pracy na warunkach określonych w tych umowach, ale także przyznają obywatelom polskim możliwość wyjazdu do wymienionych państw w ramach programu. Jednakże w tym zakresie, umowy mogą przewidywać wymóg spełnienia dodatkowych kryteriów i przesłanek w stosunku do obywateli polskich, takich jak chociażby znajomość języka angielskiego na poziomie przynajmniej komunikatywnym, co ma miejsce w przypadku porozumienia zawartego z Australią. Należy również pamiętać o wymogu spełnienia kryteriów określonych w innych aktach normatywnych państwa obcego przyjmującego obywatela RP.

Podsumowanie

Program „Zwiedzaj i pracuj” stanowi szansę dla cudzoziemców spędzenia wakacji w Polsce i przeznaczenia tego czasu na zwiedzenie kraju, a także poznanie społeczeństwa i kultury. Niewątpliwie największą zaletą w ramach programu jest możliwość podjęcia zatrudnienia, które według założeń powinno stanowić źródło środków finansowych na realizację głównego celu pobytu w państwie przyjmującym. Zatrudnienie, z jednej strony, podlega ograniczeniom, aby program nie służył do obchodzenia przepisów „standardowych” w omawianej płaszczyźnie i nie był nadużywany w celu wyłącznego pozyskania możliwości wykonywania pracy.

Oparcie programu o umowy bilateralne gwarantuje, że nie tylko obywatele Nowej Zelandii, Australii, Japonii i Tajwanu otrzymują możliwość pobytu turystycznego z możliwością podjęcia pracy w Polsce, ale także obywatele polscy uzyskują – po spełnieniu w zasadzie tożsamyh warunków jak obywatele wymienionych wcześniej państw – jednako- we uprawnienia, tj. możliwość pobytu w tych państwach na preferencyjnych warunkach.

Program „Zwiedzaj i pracuj” jest wynikiem efektywnej współpracy pomiędzy państwami, umożliwiającym grupie jego adresatów spędzenie czasu w innym państwie. Poprzez program państwa uzyskują możliwość kreowania pozytywnego wizerunku kraju wśród obywateli państw obcych, a sam program ma też szansę wpłynąć pozytywnie na rozwój turystyki.

Program „Zwiedzaj i pracuj” powinien być odbierany jako wyraz ustanowienia preferencyjnego sposobu wyrażania zgody na czasowy pobyt na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w celach turystycznych i wypoczynkowych z możliwością podjęcia czasowej i niestałej pracy. Ze strony Rzeczypospolitej Polskiej stanowi on możliwość poznania kultury i zwiedzenia Polski skierowaną do cudzoziemców pochodzących z wybranych państw. Nie należy jednakże zapominać, że przyznaje on taką samą możliwość obywatelom polskim, którzy zainteresowani są odwiedzeniem jednego z państw, z którymi Polska ma podpisaną umowę lub porozumienie w ramach programu.

Bibliografia

1. Drabek A., (2011) *Komentarz do art. 87* [w:] Góral Z., (red.), Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Praktyczny komentarz, Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
2. Musiała A., (2011) *Zatrudnienie niepracownicze*, Warszawa: Difin.
3. Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Japonii w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj”, podpisanym w Tokio dnia 27 lutego 2015 roku, M.P. z 2015 r. poz. 998.
4. Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Związku Australijskiego w sprawie wydawania wiz uczestnikom Programu „Zwiedzaj i Pracuj” z dnia 28 marca 2014 roku, M.P. z 2014 r. poz. 872.
5. Porozumienie między Warszawskim Biurem Handlowym w Tajpej a Biurem Gospodarczo-Kulturalnym Tajpej w Warszawie w sprawie programu wymiany kulturalno-edukacyjnej dla osób młodych z dnia 5 listopada 2014 roku.
6. Porozumienie wykonawcze między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii dotyczącej Umowy w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj” (*Working Holiday Scheme*) między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii z dnia 18 listopada 2009 roku, Dz.U. z 2010 r. nr 70, poz. 451.
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 roku w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz.U. poz. 588.
8. Seweryński M., (2002) *Problem rekodyfikacji prawa pracy* [w:] Matey-Tyrowicz M., Nawacki L., Wagner B., (red.), *Prawo pracy a wyzwanie XXI wieku, Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.
9. Skupień D., (2013) *Osoby uprawnione do korzystania ze swobody przepływu pracowników* [w:] Zawadzka-Łojek A., Grzeszczak R., (red.), *Prawo materialne Unii Europejskiej*. Vademecum, Warszawa: Instytut Wydawniczy EuroPrawo.
10. Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C 326 z 2012 roku, s. 1.
11. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie Programu „Zwiedzaj i Pracuj” (*Working Holiday Scheme*) z dnia 9 maja 2008 roku, Dz.U. z 2010 r. nr 70, poz. 449.
12. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach, Dz.U. poz. 1650 ze zm.
13. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 645 ze zm.

